

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป้าประสงค์ เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินการใด ๆ เพราะ เป้าประสงค์ เป็นจุดเริ่มต้น จุดประสานของการดำเนินการทั้งหมด เป็นสิ่งกำหนดทิศทางของการปฏิบัติงาน และเป็นเกณฑ์สำหรับประเมินผลการดำเนินงาน หากองค์การใดมี เป้าประสงค์ในการดำเนินงาน ที่ชัดเจน องค์การนั้นก็จะยอมดำเนินไปได้อย่างมีทิศทาง ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากองค์การใดปราศจาก เป้าประสงค์ที่แน่นอนและชัดเจน การดำเนินงานที่ขาด ทิศทางอาจทำให้เกิดความสูญเปล่าทั้งในด้านแรงงาน เวลา และเงิน (อนันต์ ศรีโสภณ 2522: 2) เป้าประสงค์ที่มีคุณค่าจะสามารถชี้ให้เห็นสภาวะที่ต้องการในอนาคตได้อย่างเพียงพอ และต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีความเหมาะสมต่อองค์การ (Organizationally Appropriate) บรรลุความสำเร็จได้ (Attainable) มีความเฉพาะเจาะจง (Specific) เข้าใจได้ (Understandable) วัดได้ (Measurable) และมีการประสานกัน (Coordinate) ระหว่างเป้าประสงค์ของสมาชิกในหน่วยงาน และเป้าประสงค์ของหน่วยงานด้วย (สมยศ นาวิการ 2528: 90-93) ในปัจจุบันนี้ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ตกลงที่จะถือเอาสถาบัน อุดมศึกษาว่าเป็นรูปแบบขององค์การ (Organization) และได้พิจารณาเอาเป้าประสงค์ของ องค์การเป็นสาระสำคัญในการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา (Simon 1974: 25)

สถาบันอุดมศึกษา เป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของชาติ ไม่เฉพาะ ด้านการศึกษาเท่านั้น แต่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของ ประเทศอีกด้วย เพราะสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นแหล่งผลิตนิสิตนักศึกษา เพื่อออกไปปฏิบัติงานตาม สาขาวิชาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาควร จะมีการกำหนด เป้าประสงค์ซึ่งควรจะสอดคล้องกับสภาพของสังคม และความเหมาะสมภายในของ สถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้น

เป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยย่อมมีอยู่แล้ว ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มหาวิทยาลัยในยุคแรก คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมี เป้าประสงค์ในการผลิตคน เข้ารับ

ราชการต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชไปสู่ระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมประชาชนให้เข้าใจระบบปกครองให้กว้างขวางออกไป จึงเกิดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2476 และมีเป้าประสงค์ในการเผยแพร่การศึกษาด้านการเมือง และให้การศึกษาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ต่อมาได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นอีก 3 แห่งคือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อพัฒนาคนให้ตอบสนองความต้องการทางการเมืองและความต้องการกำลังคนของหน่วยงานต่าง ๆ (บุญศรี คำชาย 2523: 43-49) จนภายหลังจากการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ. 2501 รัฐบาลเริ่มมีนโยบายที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศ จากการเป็นประเทศเกษตรกรรมให้เป็นประเทศเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยเริ่มวางรูปแบบของโครงสร้าง (Infra Structure) ให้เหมาะสมกับประเทศกึ่งอุตสาหกรรมและเชิญชวนให้มีการลงทุนทั้งภายในและภายนอก ในการนี้รัฐบาลได้ตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้ขยายวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒออกไปในส่วนภูมิภาค เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในภูมิภาค ตลอดจนผลิตคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศดังกล่าว (เกษม สุวรรณกุล 2530: 62)

จะสังเกตได้ว่า เป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามสภาพสังคม กาลเวลา ปรัชญา แม้กระทั่งนโยบายของผู้บริหารประเทศแต่ละยุคแต่ละสมัย นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจ ค่านิยมของสังคม การเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตลอดจนแนวโน้มนโยบายแห่งชาติ ก็ย่อมมีผลต่อการกำหนดเป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา ด้วยเหตุของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทั้งมรรค (Mean) และผล (End) เช่น ปัญหาการว่างงานของบัณฑิต ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ รอสส์ (Ross 1976: 139-140) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยว่า "หากเป้าประสงค์ส่วนบุคคลของสมาชิกในมหาวิทยาลัย อันประกอบด้วย อาจารย์, ผู้บริหาร และนิสิต แตกต่างจากเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่ได้บัญญัติไว้ ก็จะทำให้เกิดความไม่ผสมกลมกลืนกันในองค์การ และถ้าเป้าประสงค์หลักของมหาวิทยาลัยไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการแล้ว ก็จะทำให้เกิดความไม่สอดคล้องต่อองค์ประกอบของโครงสร้าง ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์" ดังนั้น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ นอกจากจะกำหนดเป้าประสงค์ตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ หรือนโยบายแห่งชาติแล้ว ก็ควรที่จะสอดคล้องต่อเป้าประสงค์ของสมาชิกภายใน

มหาวิทยาลัยอีกด้วย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในฐานะ เป็นองค์กรหนึ่งในสังคม เป็นมหาวิทยาลัยที่ ถือกำเนิดจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง เมื่อปี พ.ศ. 2492 เป้าประสงค์ในครั้งแรกคือ การส่งเสริมวิชาชีพครู และเลื่อนวิทยฐานะถึงขั้นปริญญา เพื่อให้ได้มาตรฐานเทียบเท่ากับต่างประเทศได้ (สุภิญญา คิยะสุวรรณ 2522: 2) จุดมุ่งหมายในการก่อตั้งมหาวิทยาลัย มีผลทำให้บทบาทหน้าที่ และรูปแบบของมหาวิทยาลัยแตกต่างกันออกไป ซึ่งภารกิจของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในระยะแรก มีเป้าประสงค์ในการผลิตครู เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะที่ 2 และ 3 นั้น จากการศึกษาของ เจือจันทร์ จงสถิตย์อยู่ ซึ่งศึกษาการพัฒนาการศึกษาในรอบ 25 ปี (พ.ศ. 2502-2527) ได้ชี้ให้เห็นว่า ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 3 และ 4 นั้น ปรากฏว่ามีสัญญาณชี้ให้เห็นแนวโน้มว่า ผู้สำเร็จการศึกษาด้านนี้ จะมีปัญหาการว่างงานมากขึ้น ประกอบกับในช่วงแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระยะที่ 5 จะเน้นในด้านสังคมอุตสาหกรรม (เจือจันทร์ จงสถิตย์อยู่ 2527: 4-5) ดังนั้น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็น สถาบันหนึ่งในสังคม มีบทบาทและภารกิจในการสนองตอบนโยบายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ และมีเป้าประสงค์ในการผลิตบัณฑิตทางศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยย่อมได้รับผลกระทบกระเทือนต่อปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ภาวะการว่างงานของบัณฑิตทางศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงจำเป็นต้องที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะต้องมีการปรับ เป้าประสงค์ของตนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคม และเศรษฐกิจดังกล่าว

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยังมีสภาพ เป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต (Multi Campus) ซึ่งมีวิทยาเขตตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค วิทยาเขตส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาเขตประสานมิตร วิทยาเขตพลศึกษา วิทยาเขตปทุมวันและ วิทยาเขตบางเขน ส่วนอีก 4 วิทยาเขต ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค กระจายทั่วทุกภาค ได้แก่ วิทยาเขตบางแสน วิทยาเขตพิษณุโลก วิทยาเขตมหาสารคาม และวิทยาเขตสงขลา ซึ่งปัญหาสำคัญของมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต คือ ความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอก ต้องผ่านหลายขั้นตอน ทำให้ล่าช้า อาจารย์ไม่ยอมจะไปอยู่วิทยาเขตสาขา หรือวิทยาเขตภูมิภาค และการจัดสรรงบประมาณที่มีจำกัดให้กับวิทยาเขตต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหางบประมาณไม่เพียงพอต่อการขยายการศึกษาของแต่ละวิทยาเขต

(วิจัยตร ลินลิริ 2526: 78) จึงทำให้มหาวิทยาลัยมีการประชุมสัมมนา เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ เสมอ เช่น การประชุมร่วมระหว่างฝ่ายวางแผนและพัฒนา กับฝ่ายวิชาการ เพื่อหาทิศทาง การพัฒนา มหาวิทยาลัย ในการทำแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 (2530-2534) มหาวิทยาลัยได้มีการ ทบทวนเกี่ยวกับทิศทางของมหาวิทยาลัยว่าจะพัฒนาไปแนวทางใด แต่อย่างไรก็ตามใน เป้าประสงค์ เชิงปฏิบัติการก็ยังไม่มีการกำหนด เป็นนโยบายที่แน่นอนในปัจจุบัน

จากประเด็นทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาข้างต้น คือ การที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พัฒนามาจากการเป็นสถาบันฝึกหัดครู และกำลังพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ กับการเป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต ซึ่งยังมีปัญหาด้านการมี เป้าประสงค์ของตนเอง ในแต่ละวิทยาเขตไม่แน่นอนและชัดเจน จึงน่าจะมีการศึกษาและทบทวนถึงแนวโน้มของ เป้าประสงค์ ของมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้มุ่งพัฒนาให้ถูกทิศทางที่ต้องการอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มีต่อ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่าง พ.ศ. 2531-2540
2. ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีต่อ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่าง พ.ศ. 2531-2540
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ในวิทยาเขตหลักและวิทยาเขตสาขาที่มีต่อ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย ระหว่าง พ.ศ. 2531-2540
4. นำเสนอ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในระหว่าง พ.ศ. 2531-2540

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในระหว่าง พ.ศ. 2531-2540 ซึ่งครอบคลุมถึงเป้าประสงค์ในภารกิจทั้ง 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการที่สอดคล้องกับ เป้าประสงค์ที่ควรจะเป็นในระหว่าง พ.ศ. 2531-2540

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

วิทยาเขตสาขา หมายถึง วิทยาเขตอื่น ๆ ทั้งที่อยู่ในส่วนกลางและภูมิภาค ได้แก่ วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขตบางแสน วิทยาเขตพลศึกษา วิทยาเขตพิษณุโลก วิทยาเขตบางเขน วิทยาเขตมหาสารคาม วิทยาเขตสงขลา

วิทยาเขตส่วนกลาง หมายถึง วิทยาเขตที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาเขตประสานมิตร วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขตบางเขน วิทยาเขตพลศึกษา

วิทยาเขตส่วนภูมิภาค หมายถึง วิทยาเขตที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตพิษณุโลก วิทยาเขตบางแสน วิทยาเขตมหาสารคามและวิทยาเขตสงขลา

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวงงานต่าง ๆ ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนของมหาวิทยาลัย หรือ เป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย และเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย

เป้าประสงค์ (Goals) หมายถึง ภารกิจ หน้าที่ และการดำเนินการอันพึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในอนาคต (พ.ศ. 2531-2540)

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในอนาคต (10 ปีข้างหน้า) โดยการรวบรวมแนวความคิดจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสอบถามจากอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัย มาใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอ จึงมีข้อจำกัดคือ

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในส่วนของการสัมภาษณ์นั้น เป็นเพียงทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มหนึ่งที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์มาวิเคราะห์เสนอ
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในส่วนการสอบถามนั้น เป็นเพียงความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัย มิได้มาจากทัศนะของบุคคลอื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะได้ข้อมูลในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน
ดำเนินงานของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจจัดทำ
นโยบายแผนงาน และแผนพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในระยะยาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย